

УДК 342.9

*О. А. Терещенко**здобувач**Науково-дослідного інституту публічного права*

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. Сучасні процеси реінтеграції у всіх сферах життєдіяльності суспільства змушують звернути свою увагу на осередок втілення засад публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні.

Автоматизація судових процесів через всесвітню мережу інтернет та засоби мобільного зв'язку вже стали буденною справою для Великобританії та інших Європейських країн, тому розвиток та впровадження публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні є безумовно обов'язковим процесом.

Тому, такі чинники як триваюча адміністративна реформа, постійний розвиток інформаційних технологій, зумовлюють дослідження проблематики засад електронного урядування у сфері публічного управління в Україні. Отже, враховуючи вищезазначене, це й обумовлює актуальність дослідження принципів публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні.

Огляд останніх досліджень. До проблеми поняття публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні зверталися такі вчені, як: В. Авер'янов, А. Агапов, А. Анісімов, І. Арістова, Г. Атаманчук, О. Баранова, В. Басс, Ю. Багурін, І. Бачило, В. Брижко, Ю. Битяк, В. Гавловський, В. Галуцько В., М. Дамірчиєв, П. Дітєвський, В. Заросило, Р. Калюжний, В. Колпаков, В. Копилов, О. Кузьменко, А. Марущак, О. Марценюк, Р. Мельник, А. Нонко, А. Письменницький, О. Радишевська, С. Стеценко, В. Ткаченко, О. Тихомиров, В. Хахановський, В. Цимбалюк, Т. Цуркан, М. Швець, Ю. Шемшученко, В. Шкарупа та ін. Проте вони не зосереджували свої наукові пошуки на проблемі компаративістичної характеристики у цій сфері.

Метою статті є розкриття принципів публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні.

Виклад основних положень. Принципи – це основні вихідні положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. [1].

Глобальна інформатизація суспільства мала наслідком виникнення та реалізації практично всіма державами та на міжнародному рівні концепції «електронний уряд». «Електронний уряд» в кінці 90-х рр. ХХ ст. Був сформований в постіндустріальних країнах Заходу і Сходу, реалізований на перших трьох стадіях: «початковій»,

«продвинутій» та «інтерактивна присутність», а в останні роки – включає також «онлайн-транзакції» та «мережеву присутність» [2].

Тобто, електронним урядуванням можна назвати впровадження новітніх інформаційних технологій в діяльність уряду та державної влади в цілому, що забезпечує їх максимально просте та доступне функціонування у сфері взаємодії між громадянами, організаціями, іншими органами державної влади.

Удосконалення інформаційних технологій дозволяє активізувати й ефективно використовувати інформаційні ресурси, що сьогодні є найбільш важливим стратегічним фактором розвитку суспільства. Це стало найважливішим фактором підвищення ефективності керування практично у всіх сферах людської діяльності. Від їхнього розвитку залежить здатність різних організацій вирішувати свої задачі: підвищувати конкурентоспроможність – для комерційних структур, більш ефективно задовольняти потреби суспільства – для систем органів державної влади і місцевого самоврядування [3, с. 8].

Таким чином, найважливішим етапом у впровадженні публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні є прийняття необхідного законодавства у цій сфері.

Зв'язок належного управління та «електронного уряду» передбачає щонайменше чотири сфери: надання державних послуг громадянам та організаціям; доступ до інформації стосовно діяльності органів публічного управління; запровадження внутрішнього електронного документообігу в межах окремо взятого органу публічної влади; взаємодія, в тому числі електронна, між органами публічної влади [2].

Тож перейдемо до конкретного розгляду принципів публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні.

Перша група принципів передбачає перетворення інформаційно-комунікаційних технологій (далі ІКТ) в основний елемент стратегії розвитку прозорості, відкритості та участі широких мас населення в управлінських процесах. ІКТ використовуються для широкого включення громадськості в процес участі суспільства у формуванні державної політики у всіх сферах життя, а також в процес створення і розподілу суспільних благ, залучення в сферу прийняття рішень і управління

суспільством нових недержавних суб'єктів (індивідуальних і колективних), створення інформаційної культури в суспільстві, зміцнення суспільної довіри до рівня безпеки і захисту громадян від втручання в особисте життя, визначення «золотої середини» між невтручанням в особисте життя і вимогами громадської безпеки, задоволення потреби адміністрації повною та актуальною інформацією на умовах подачі громадянами неточних/неповних даних, перегляд існуючих режимів забезпечення права на невтручання в приватне життя і громадської безпеки і порівняння їх з існуючою міжнародною практикою [4].

До цих принципів належать: використання ІКТ для досягнення високого ступеня відкритості, прозорості та широкої участі суспільства; заохочення включення і участі різних груп акторів; створення умов росту довіри до електронних адміністративних послуг. Друга група принципів передбачає прийняття і розвиток спільної урядової стратегії для комплексного застосування ІКТ, формулювання єдиного підходу до майбутньої моделі застосування ІКТ в управлінні державою. У формуванні стратегії повинні взяти участь представники від неурядових організацій, що представляють всіх членів суспільства. Курс на впровадження електронного уряду має бути підтриманий представниками політичної еліти держави. Впровадження електронного уряду має здійснюватися в чіткому, визначеному урядом спільно з товариством, порядку. Необхідно створити чіткий і злагоджений механізм впровадження проекту на всіх рівнях публічної влади, а також створити організаційні передумови для і багатофункціонального використання ІКТ в управлінні. Необхідно забезпечити ефективний механізм «стримувань і противаг», щоб зміцнити можливості здійснення контролю за владою, а також посилити міжнародне співробітництво для більш ефективного транскордонного служіння громадянам і бізнесу. Транскордонне співробітництво передбачає створення певного єдиного простору, у якому споживачі зможуть отримувати адміністративні послуги, незважаючи на міждержавні кордони. Крім цього, стратегія передбачає аналіз успішних кроків впровадження, а також аналіз провальних заходів, вивчення та аналіз досвіду, роботу над помилками [4].

Таким чином, нинішній процес, щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному положенні демократичних країн світу спричиняє їх широке застосування в публічному адмініструванні держави, а саме застосування принципів публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні.

До них відносяться принципи: формування технологічної стратегії, яка охоплює всю систему публічної влади; політична підтримка; створення ефективної організаційної та урядової моделі.

Третя група принципів спрямована на отримання ефекту від інвестування в електронну державу. Це повинно забезпечуватися шляхом чіткого обґрунтування впровадження ІКТ за допомогою добре продуманих і спланованих дій, а також створення умов для формування цінності впровадження ІКТ. Має постійно відбуватися пошук нових можливостей залучення неурядового сектору в проекти впровадження ІКТ та мобілізації їх потенціалу. Прийняття стратегічних рішень щодо впровадження ІКТ повинно здійснюватися на підставі аналізу вартості та потенційної цінності ІКТ-рішень. Система державної закупівлі технологічних послуг має гарантувати надходження в розпорядження уряду тільки найбільш якісних і ефективних ІКТ продуктів. Правове середовище, що регулює впровадження ІКТ, повинно постійно аналізуватися і переглядатися, виходячи з вимог часу. До цих принципів відносять: обґрунтованість ІКТ-проектів для підтримки на етапі їх відкриття і впровадження; посилення інституційних можливостей для управління і контролю під час впровадження; сфокусованість на стратегічних рішеннях при використанні ІКТ; перегляд і оновлення правової бази відповідно до зміни умов. Зазначені принципи не можуть розглядатися окремо. Вони повинні лежати в основі регулювання сфер, які мають безпосереднє відношення до електронного уряду (держави): етичні правила поведінки; безпека інформаційних систем і нетворкінгу; публічна інформація та її використання; публічне звинувачення; захист інформаційних структур; захист персональних даних; діти онлайн; Інтернет-політика; державно-приватне партнерство; послуги мобільного роумінгу [4].

Загально-правовими принципами електронного урядування є наступні: 1. Принцип законності, який в найбільш загальному розумінні означає точне і беззаперечне дотримання норм права всіма суб'єктами суспільних відносин, єдності, верховенстві Конституції і законів, невідворотності покарання. А.Стародубцев зазначає, що законність – це певний порядок, режим, стан суспільних відносин, що характеризується їх відповідністю законам і підзаконним правовим нормам, виданим відповідно до законів [5, с. 12; 2].

2. Принцип гласності означає, що нормативно-правові акти, які застосовуються в процесі адміністративно-правового регулювання та стосуються прав і свобод громадян повинні доводитися до відома загалу. Повне, всебічне, систематичне інформування органами виконавчої влади про свої дії та рішення є їх обов'язком. Принцип гласності в державному управлінні пов'язано насамперед з вільним доступом громадян до інформації про діяльність органів виконавчої влади всіх рівнів, окрім відомостей, які є державною таємницею або іншою захищеною законом таємницею. Консти-

туційний принцип гласності полягає у визнанні необхідності й вимозі обов'язкового дотримання безперешкодного руху інформаційних потоків про явища і процеси політико-правової сфери. Як зазначає В. Серьогін, хоча у чинній Конституції України згаданий принцип не отримав закріплення у вигляді спеціальної норми-принципу, це не означає його заперечення як основоположної політико-правової ідеї, оскільки деякі прояви гласності отримали відображення в тексті Основного Закону [6, с. 14; 2].

3. Принцип відповідальності передбачає настання відповідальності посадових осіб – учасників інформаційного обміну – за повноту і достовірність відомостей, їх своєчасну передачу та зміну, а також зберігання і знищення у встановленому порядку [2].

Загально-правові принципи електронного урядування є обов'язковими для виконання органами публічної адміністрації, що здійснюють публічне адміністрування електронного урядування судової влади в Україні.

Поряд з вищезгаданими принципами, враховуючи специфіку електронного урядування, вбачається можливим виділити й ще деякі спеціальні принципи, на яких базується електронне урядування, а саме: 1. Принцип відкритості та прозорості розробки регуляторних норм шляхом залучення громадськості до підготовки та обговорення. В Україні цей принцип знайшов своє відображення в прийнятому 11 вересня 2003 р. Верховною Радою України Законі України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [7]. Відповідно до ст. 6 цього закону громадяни, суб'єкти господарювання, їх об'єднання та наукові установи, а також консультативно-дорадчі органи, що представляють інтереси громадян і суб'єктів господарювання, мають право: подавати до регуляторних органів пропозиції щодо необхідності підготовки проєктів регуляторних актів, брати участь у їх розробці; подавати зауваження та пропозиції щодо оприлюднення проєктів регуляторних актів, брати участь у відкритому обговоренні питань, пов'язаних із регуляторною діяльністю; бути залученими регуляторними органами до підготовки аналізів регуляторного впливу та експертних висновків щодо регуляторного впливу і відстеження результативності регуляторних актів або самостійно проводити таку роботу та подавати відповідні пропозиції регуляторним органам; одержувати від регуляторних органів у відповідь на свої звернення інформацію щодо їхньої регуляторної діяльності. Одним з головних нормативно-правових актів з питань забезпечення відкритості діяльності органів публічної влади під час впровадження регуляторної політики є Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3 «Про По-

рядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» [8], згідно якої оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади здійснюється з метою підвищення ефективності та прозорості діяльності цих органів шляхом впровадження та використання сучасних інформаційних технологій для надання інформаційних та інших послуг громадськості, забезпечення її впливу на процеси, що відбуваються у державі. У п. 8 було визначено перелік інформації, яка розміщується на веб-сайті органу виконавчої влади. Серед іншого повинна бути розміщена наступна інформація: плани підготовки органом проєктів регуляторних актів та зміни до них; повідомлення про оприлюднення проєктів регуляторних актів, проєкти цих актів і аналіз їх регуляторного впливу; звіти про відстеження результативності прийнятих органом регуляторних актів; відомості про регуляторну діяльність органу [2].

2. Принцип оперативності полягає в наступному: адміністративні процеси в розумні терміни забезпечують залучення і надають можливість для участі всім зацікавленим особам. Стосовно процесу надання адміністративних послуг в електронній формі цей принцип передбачає, по-перше, скорочення строків надання адміністративних послуг; по-друге, скорочення переліку документів; по-третє, скорочення переліку адміністративних процедур і інші можливості зменшення регуляторного впливу на заявника [2].

3. Принцип забезпечення прав громадян на вільне отримання інформації із загальнодоступних інформаційних систем. Як стверджує Жилієв І.Б. право на доступ до інформації є одним із фундаментальних прав кожної правової демократичної держави [35, с. 99; 2].

Таким чином, на нашу думку основними принципами публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні є:

- принцип законності – це основоположний принцип, згідно з яким повинні діяти всі органи публічної влади та дотримуватися Конституції й інших Законів України;

- принцип гласності – означає те, що прийняті нормативно-правові акти у сфері публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні повинні доводитися до відома громадянам нашої держави через ЗМІ та інші засоби масової інформації;

- принцип відповідальності – полягає в тому, що державні службовці несуть відповідальність за свою діяльність у сфері публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні;

- принцип забезпечення прав громадян на вільне отримання інформації – розкриває сутність публічного адміністрування електронного уряду-

вання, що полягає у здійсненні інформатизації судової влади в Україні та спрощує доступ громадян до інформації та автоматизує діяльність суду за допомогою всесвітньої мережі інтернет та засобів телекомунікаційного зв'язку;

- принцип забезпечення публічного адміністрування всіх сфер діяльності адміністративних судів – за цим принципом усі суб'єкти, публічного судового адміністрування повинні сприяти процесу інформатизації судів для зручності та доступності звернення до адміністративних судів приватних осіб та юридичних через всесвітню мережу інтернет та засоби телекомунікаційного зв'язку;

- принцип оцифрування інформації – відповідно до вказаного принципу, органи публічної влади мають сприяти переведенню інформації паперової в цифрову форму.

Отже, принципи публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні – це основні вихідні положення впровадження новітніх інформаційних технологій в діяльність уряду та державної влади в цілому, що забезпечує їх максимально просте та доступне функціонування у сфері взаємодії між громадянами, організаціями, іншими органами державної влади.

Література

1. Білодід І. Словник української мови: в 11 томах. Том 3. 1972. Стор. 300.
2. Ільницький М. Адміністративно-правове регулювання електронного урядування у сфері публічного управління в Україні. Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/12995>.
3. Брижко В., Цимбалюк В., Швець М. Е-майбутнє та інформаційне право. 2-е вид., доп. Київ. НДЦПІ АПРН України. 2006. 302 с.
4. Погребняк І. Електронний уряд (e-government) і електронне урядування (e-governance): поняття та принципи функціонування. *Право та інновації*. 2014. № 3. С. 26-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2014_3_5.
5. Стародубцев А. Сутність законності та її сучасне розуміння в правовій науці. *Юридичний вісник*. 2014. № 1. С. 12-16.
6. Серьогін В. Конституційний принцип гласності у діяльності органів державної влади України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Харків. 1999. 20 с.
7. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від

11 вересня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. Ст. 79.

8. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. Ст. 79.

9. Інтеграція України в Європейський інформаційний простір: виклики та завдання: монографія. За заг. ред. А.В. Пазюка. Київ. ФОП Клименко Ю. 2014. 273 с.

Анотація

Терещенко О. А. Принципи публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні. – Стаття.

В статті визначено, що принципи публічного адміністрування електронного урядування судової влади в Україні – це основні вихідні положення впровадження новітніх інформаційних технологій в діяльність уряду та державної влади в цілому, що забезпечує їх максимально просте та доступне функціонування у сфері взаємодії між громадянами, організаціями, іншими органами державної влади.

Ключові слова: електронне урядування, інформатизація, принципи, публічне адміністрування, судова влада, технологізація.

Аннотация

Терещенко А. А. Принципы публичного администрирования электронного управления судебной власти в Украине. – Статья.

В статье определено, что принципы публичного администрирования электронного управления судебной власти в Украине – это основные исходные положения внедрения новейших информационных технологий в деятельность правительства и государственной власти в целом, что обеспечивает их максимально простое и доступное функционирование в сфере взаимодействия между гражданами, организациями, другими органами государственной власти.

Ключевые слова: электронное управление, информатизация, принципы, публичное администрирование, судебная власть, технологизация.

Summary

Tereshchenko O. A. Principles of public administration of e-government of the judiciary in Ukraine. – Article.

The article defines that the principles of public administration of e-government of the judiciary in Ukraine are the main starting points for the introduction of new information technologies in the activities of the government and public authorities in general, which ensures their simplest and most accessible functioning in the field of interaction between citizens, organizations and other bodies. state power.

Key words: e-government, informatization, principles, public administration, judiciary, technologization.